

Jordbruksutskottets betänkande

1982/83:13

om vattenvård, m. m.

Motioner

I motion 1981/82:175 av Bengt Silfverstrand och Egon Jacobsson (båda s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas mot vattenföroreningarna i Ringsjön i enlighet med vad som i motionen anförs.

I motion 1981/82:235 av Hugo Bengtsson (s) yrkas att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer om omedelbara åtgärder för förhindrande av föroreningar och fiskdöd i Öresund i enlighet med vad i motionen anförs.

I motion 1981/82:363 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas mot föroreningar i havsmiljön i enlighet med vad som i motionen anförs.

I motion 1981/82:1135 av Eric Holmqvist m. fl. (s) hemställs, såvitt nu är i fråga (yrkande 6), att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen beträffande miljöförbättrande åtgärder i Skåne.

I motion 1981/82:1905 av Ella Johnsson och Elis Andersson (båda c) yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen på lämpligt sätt främjar användandet av multrumtekniken.

Utskottet

Utskottet behandlar i betänkandet fyra motioner som väckts i januari 1982 med anledning av miljökador i vattenområdet Öresund-Skagerrak samt i vissa skånska sjösystem. Vidare behandlas en motion om multrumteknik.

Vattenvård

I motion 1981/82:1131 (s) om näringslivet i Skåne utvecklas motiven till yrkandet i motion 1135. Där framhålls att såväl grundvatten som vissa sjösystem i Skåne har utsatts för en allt starkare belastning av föroreningar. Dessa härrör enligt ett flertal vetenskapliga undersökningar i inte ringa utsträckning från kraftigt ökad tillförsel av närsalter såsom kväve och fosfor. Problem av det här slaget har också drabbat kustområdena från Öresund i söder till Kattegatt i norr. Enligt motionärerna behövs genomgripande och samordnade insatser för att hejda en fortgående utarmning av oersättliga naturområden och för att man så långt som möjligt skall kunna återställa

förstörd miljö. Kostnaderna för dessa insatser måste ställas i relation till minskade fiskefångster, en sämre rekreativmiljö, otjänligt dricksvatten och på sikt en miljö som kanske blir helt otjänlig för människor. Tankegångarna utvecklas vidare i tre andra motioner.

I motion 1981/82:175 (s) framhålls att Ringsjön i Skåne under flera decennier har utsatts för en allt starkare belastning av föroreningar. En i svensk vattenvård unik insats måste enligt motionen komma till stånd. I motion 1981/82:235 (s) uppmärksammas vattenföroreningarna i Öresund vilka medfört minskade syrehalter i vattnet. Även motion 1981/82:363 (s) behandlar frågan om havsmiljöns sjukdomssymptom. Motionärerna föreslår att ett program för att förbättra havsmiljön antas som bl. a. bör innefatta att ett åtgärdsprogram utarbetas för långsiktig hushållning med havets resurser.

Utskottet får med anledning av ifrågavarande motioner anföra följande.

Vattenförhållandena i Ringsjön, som är den till ytan största sjön i Malmöhus län, har följts ganska väl sedan 1940-talet. Under 1970-talet byggdes reningsverk med höggradig rening i Höör och Hörby. Dessa innebar en betydande avlastning av bl. a. fosfor och kväve. Trots detta visade undersökningar år 1980 att näringstillförseln till sjön var hög. En särskild Ringsjökommitté bildades därför med representanter för berörda myndigheter. Enligt utredningar som tagits fram av kommittén härrör ca 60 % av den totala närsaltbelastningen på sjön från åkerarealer. Tillförseln av växtnäring från omgivningen anges vara förödande för sjöns vattenkvalitet. Ytterligare utredningar pågår. Ringsjökommittén har föreslagit ett åtgärdsprogram som omfattar kartläggning av gödselvårdsanläggningar, information till jordbrukarna (i samarbete med LRF) och inventering av glesbebyggelse runt sjön.

Under hösten 1980 konstaterades allvarliga skador på djurlivet i djupbottarna i och utanför Laholmsbukten och Skälderviken. Fiskenämden i Hallands län rapporterade om vikande fångster i snurrevadsfisket i området fr. o. m. mitten av augusti och döda bottendjur i redskapen från september och framåt. En marinbiologisk undersökning klargjorde att den omedelbara orsaken till skadorna var en massutveckling av mikroalger av typ dinoflagellater i vattnet. De bottennära vattnen på mer än 16 m djup befanns ha mycket låga syrgashalter. Liknande fenomen rapporterades också från flera områden efter västkusten och från danska kustområden. Hela utvecklingen upprepades under 1981 med ännu större ytmässig omfattning. Motsvarande fenomen har iakttagits innevarande år trots att vattenomsättningen under förhösten varit bättre än i fjol.

Massutvecklingen av dinoflagellater i vattnet är internationellt känd under benämningen "red tide" (röd flod). Den uppträder spontant i områden med stora uppvällningar av bottenvatten. Den förekommer också i områden som är belastade genom mänsklig aktivitet.

För att bestämma och följa tillståndet i luft, mark och vatten utför olika myndigheter sedan flera år ett omfattande arbete inom programmet för övervakning av miljö kvalitet (PMK) och recipientkontroll, under naturvårdsverkets ledning.

Med anledning av den redovisade försämringen av vattenmiljön längs västkusten har en verksamhet satts i gång utöver PMK för att utröna orsakerna till fenomenen och finna botemedel. Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag och i nära samarbete med fiskeristyrelsen, SMHI, berörda länsstyrelser, forskningsinstitutioner, LRF, Kommunförbundet, Landstingsförbundet m. fl. tillsatt två arbetsgrupper. Dessa har fått i uppgift att sammanställa och utvärdera kunskaperna om hur havsmiljön tillförs ökad näring (eutrofieras) och vilka effekter detta får på ekosystemet samt att föreslå erforderliga åtgärder. En preliminär rapport betitlad Eutrofiering av marin miljö – pågående arbete med relevans för "Laholmsbuktsproblemen" överlämnades till regeringen i juni 1982. Av rapporten framgår att det tar lång tid av undersökningar och utvärdering för att nå tillräcklig kunskap om orsakssammanhangen i det komplicerade samspel av olika faktorer som ligger bakom miljöförändringarna i havet vid Östersjöns utlopp. Dock kan enligt rapporten vissa åtgärder redan på nuvarande stadium vidtas inom jordbrukssektorn samt även för att minska de kommunala avloppsutsläppens negativa påverkan på vattenområdet Öresund-Skagerrak.

Enligt naturvårdsverkets rapport beräknas en utvärdering rörande eutrofiering i marin miljö föreligga under våren 1983. Likaså kommer förslag till framtida forskningsinsatser på området att framläggas.

Regeringen tillsatte år 1979 en särskild kommitté (Jo 1979:09) för att utreda användningen av kemiska medel i jord- och skogsbruket m. m. En viktig del av kommitténs arbete är enligt direktiven att bedöma hälso- och miljöeffekterna av den nuvarande användningen av bekämpningsmedel och handelsgödselmedel samt att redovisa konsekvenserna av en minskad användning av kemiska preparat. Enligt vad utskottet erfarit avser kommittén att i ett betänkande belysa bl. a. jordbrukets inverkan på eutrofieringen av yt- och grundvatten. Växtnäringens påverkan på vattnet i områden med olika känslighet kommer därvid att särskilt beaktas. Kommittén beräknas avsluta sitt arbete i början av år 1983.

Utskottet delar motionärernas oro över den försämring av vattenmiljön som uppträtt i Öresund, längs västkusten och i sjöar som Ringsjön och som resulterat i stark algblomning, syrebrist i vattnet och skador på djurlivet. Som framgår av den lämnade redogörelsen anses närsaltbelastningen från land, dvs. en alltför riklig tillförsel av framför allt kväve- och fosforsalter, bära en del av skulden till skadorna. En betydande del härav anses komma från jordbruk och skogsbruk samt genom utsläpp från hushåll och industrier. Säkerligen finns, icke minst i havsmiljön, många andra faktorer av betydelse, såsom klimatfaktorer, havsströmmar och luftburna föroreningar. Utskottet anser det angeläget att ytterligare ansträngningar görs för att klarlägga

orsakssammanhangen och att åtgärder vidtas för att i möjlig mån undanröja föroreningskällorna. Det arbete som utförs av naturvårdsverket m. fl. myndigheter och institutioner samt av Ringsjökommittén och som redovisats ovan är därför av stort värde. Problemen torde som framhållits komma att ytterligare belysas i kemikalieutredningens betänkande. Utskottet utgår från att denna verksamhet fullföljs med kraft och att regeringen och berörda myndigheter vidtar erforderliga åtgärder för att bemästra här berörda problem. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionerna synes med anledning härav inte påkallad.

Multrumteknik

Enligt motion 1981/82:1905 (c) innebär den konventionella rörtekniken med rent vatten som transportör av avlopp att man slösar bort ca 18 000 liter rent vatten per person och år. Enligt motionärerna borde det vara möjligt att i högre grad än som skett använda den alternativa teknik som finns, nämligen förmultningsklosetter (multrum).

Riksdagen behandlade våren 1981 motioner om ökad användning av förmultningsklosetter (JoU 1980/81:20). I samband därmed framhöll utskottet att det på längre sikt kunde bli nödvändigt att utveckla nya tekniska lösningar av avloppsproblemen. En sådan utveckling vore önskvärd både för att återvinna avloppsslammets energivärde och för att hushålla med friskvattnet. Utskottet fann att det är i glesbygd och då framför allt i samband med fritidsbebyggelse som multrumtekniken och andra förekommande typer av torrtoaletter i första hand kan finna sitt användningsområde. Enligt vad utskottet hade inhämtat var multrumtekniken förenad med åtskilliga problem. Därför pågick internordiskt samarbete med deltagande av vederbörande svenska centrala myndigheter för testningar och kvalitetsmärkning. Utskottet fann med hänsyn härtill att motionerna i fråga ej borde föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd. Riksdagen följde utskottet.

Berörda myndigheter i de nordiska länderna har numera enligt vad utskottet erfarit antagit ett gemensamt system för testning av multrumtoaletter. Tillverkare av sådana anläggningar kan låta sin produkt undergå en programbunden testning vid ett norskt institut, vars utlåtande blir giltigt även i övriga nordiska länder. Enligt utskottets mening är det värdefullt att multrumsystemen numera kan underkastas testning till ledning för bostadsplanerare och enskilda hushåll. Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida torde inte påkallas med anledning av motionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *vattenvård*
att riksdagen avslår motionerna 1981/82:175, 1981/82:235,
1981/82:363 och 1981/82:1135 yrkande 6,
2. beträffande *multrumtekniken*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1905.

Stockholm den 23 november 1982

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Åke Wictorsson (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Ove Karlsson (s), Håkan Strömberg (s), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk), Jan-Eric Virgin (m), Åke Selberg (s) och Bo Arvidson (m).

